

Stanovisko České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání k novele školského zákona upravující vzdělávání distančním způsobem

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) připravilo návrh zákona č. 866/20, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Návrh upravuje zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů (dále děti) ve školách a povinnosti škol a dětí při distančním vzdělávání v situacích, kdy z důvodu krizových nebo mimořádných opatření nebo karantény není možná osobní přítomnost většiny dětí z nejméně jedné třídy, studijní skupiny nebo oddělení ve škole.

Nově navržené ustanovení § 184a upravuje povinnost školy poskytovat vzdělávání distančním způsobem a povinnost dětí se distančním způsobem vzdělávat, s výjimkou dětí v mateřské škole, pro které není předškolní vzdělávání povinné, a žáků základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky.

Uzákonění povinného distančního vzdělávání ve znění navrženém v návrhu zákona považujeme za odůvodněné, postrádáme však úpravu zohledňující různé speciální vzdělávací potřeby a reflektující různorodé životní podmínky dětí. Navrhujeme proto do návrhu novely zákona doplnit ustanovení, která budou zajišťovat rovné podmínky a podporu pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a pro děti socio-ekonomicky znevýhodněné.

Upozorňujeme, že tyto zvláště zranitelné děti a jejich rodiny by měly mít ze strany systému zvláštní pozornost a podporu. Aby všechny děti mohly plnit povinnou školní docházku i v době distančního vzdělávání, musí k tomu mít ze strany systému zajištěny adekvátní podmínky. Zároveň je nutné zachovat kontinuitu v poskytování podpůrných opatření a poradenských služeb dětem se speciálními vzdělávacími potřebami podle § 16 školského zákona, neboť se jedná o jejich zákonný nárok směřující k naplnění jejich práv a zajištění rovného přístupu ke vzdělávání.

Navrhujeme do návrhu č. 866/20, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon) doplnit:

- 1. Ustanovení, které zajistí žákům ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí nezbytné technické prostředky (hardware, software, internetové připojení) k plnohodnotnému přístupu a realizaci distančního vzdělávání.**
- 2. Ustanovení, které bude upravovat kontinuitu v poskytování podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami při distančním vzdělávání.**
- 3. Ustanovení, které bude upravovat poskytování poradenských služeb škol a školských poradenských zařízení při distančním vzdělávání.**

Odůvodnění:

Je nezbytně nutné zajistit všem dětem dostatečný přístup k distanční výuce. Přechod na distanční vzdělávání a potřeba využívat ke komunikaci se školou především technologie ještě více zvýraznily některé již existující nerovnosti ve vzdělávání, zejména ty vyplývající ze socioekonomického statusu rodin. Napříč republikou tak během celostátní karantény zůstaly desetitisíce dětí off-line, bez možnosti připojit se k online výuce a bez kontaktu se svými spolužáky a kamarády.

Z aktuální tematické zprávy České školní inspekce ke vzdělávání na dálku¹ vyplývá, že bez on-line komunikace se školou zůstal zhruba každý šestý žák základní školy a v některých středoškolských oborech dokonce jedna pětina žáků. Jedná se tedy zhruba o dvě stovky tisíc žáků základních a středních škol. V České republice krom toho evidujeme téměř deset tisíc dětí, s nimiž se školám nepodařilo navázat komunikaci ani žádným jiným způsobem (například telefonicky, osobně v budově školy nebo doručení podkladů do schránky, přes sociální služby a neziskové organizace) a jejich vzdělávání ze strany školy tedy nebylo realizováno vůbec. Nejčastěji proto, že děti neměly potřebné vybavení, ať už počítač nebo připojení k internetu anebo z důvodu nízké motivace a chybějící podpory ze strany rodiny. Jde o opravdu vysoký počet takto znevýhodněných dětí, ač se v celkovém počtu žáků jedná jen o necelé procento z nich. Zároveň jsou to obvykle děti, které potřebují zvýšenou podporu i za běžných podmínek a distanční domácí vzdělávání jejich znevýhodnění jen ještě více prohloubilo. Je proto nezbytně nutné i takto znevýhodněným dětem umožnit systémově přístup k potřebným technologiím a distanční výuce, neboť jinak často nebudou, a to bez svého zavinění, mít podmínky a možnost realizovat zákonem zakotvenou povinnost navrženou v § 184a odst. 3 tj. povinnost vzdělávat se distančním způsobem.

Také situace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a jejich rodin byla v nouzovém režimu specifická. Rodiče museli zajišťovat nejen domácí vzdělávání svých dětí, ale také ošetřovat jejich speciální vzdělávací potřeby. K tomu jim často scházely potřebné dovednosti, vzdělání, pomůcky i technické vybavení. Právní nárok dětí se SVP na poskytování podpurných opatření však trvá bez přerušení i v době distanční domácí výuky. Školy stále čerpají na poskytování přiznaných podpurných opatření nárokové finanční prostředky ze státního rozpočtu. Je proto nezbytně nutné v kritických obdobích děti se SVP a jejich rodiny při distančním vzdělávání podpořit a zachovat kontinuitu v poskytování podpurných opatření dětem se SVP a nikoliv je ponechat bez jejich nárokové podpory, tak jako se ve většině případů v praxi dělo. Řada dětí a rodin zůstala po celou dobu nouzového stavu zcela bez podpory a komunikace se školou a přiznaná podpurná opatření nebyla poskytována vůbec nebo jen velmi omezeně.

Děti se SVP mají na základě § 16 školského zákona právní nárok na bezplatné poskytování podpurných opatření školou a školským zařízením. Podpurná opatření jsou nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám. Spočívají mj. v poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení, úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně předmětu speciálně pedagogické péče a pedagogické intervence, v úpravě očekávaných výstupů vzdělávání, v použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a

¹ Tematická zpráva ČŠI – Vzdělávání na dálku v základních a středních školách, květen 2020:

<https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Vzdelavani-na-dalku-v-ZS-a-SS>

speciálních učebních pomůcek, ve využití asistenta pedagoga či dalšího pedagogického pracovníka, tlumočníka nebo přepisovatele pro neslyšící. Z povahy podpůrných opatření přitom vyplývá, že většinu z nich lze poskytovat i v obdobích, na které odkazuje předmětné ustanovení návrhu zákona.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami podle § 16 mají právní nárok na poskytování podpůrných opatření ale také na poskytování poradenských služeb školskými poradenskými zařízeními tedy pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry. Všechna poradenská zařízení však v době nouzového stavu fungovala pouze v omezeném a distančním režimu. Rodiče byli především v nejistotě ohledně získání doporučení ke vzdělávání dítěte se SVP na další období. Problém byl také u dětí se SVP, které ještě doporučení ke vzdělávání neměli. Typicky prvňáčků, u dětí s odklady školní docházky nebo také u dětí nadaných, které plánovaly do školy nastoupit předčasně. Ty totiž bez posudku poradenského zařízení k předčasnému zápisu nemohou. Je proto nezbytně nutné umožnit kontinuitu poradenské činnosti i v krizových situacích, za dodržení adekvátních bezpečnostních opatření. Poradenská práce je individuální, v počtu omezeném jen na odborníka, dítě a jeho zákonného zástupce.

Děkujeme MŠMT za zvážení a zapracování našich podnětů, které mohou výrazně pomoci těm nejohroženějším dětem v případě, že by se krizová situace s nutností vzdělávání distančním způsobem opakovala. Velkým rizikem je jinak další prohlubování nerovností, které jsou v České republice ožehavým problémem a jejich řešení je také jedním z hlavních cílů aktuálně připravované Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+.